“ZAMONAVIY YOSHLAR NUTQIDA INTERNET LEKSIKASINING QO’LLANISHI VA UNING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI”

Ibragimova Robiya Baxtiyorjon qizi
Andijon davlat chet tillari instituti
Xorijiy filologiya va turizm fakulteti
AF 102 – guruh talabasi
Ilmiy maslahatchi: **Sadoqatoy Bahodirovna**
https://doi.org/10.5281/zenodo.24127179

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy internet tarmog‘ining yoshlar nutqiga ko‘rsatadigan ta’siri keng yoritib beriladi. Bugungi kunda internet va ijtimoiy tarmoqlarning insonlar hayotidagi o‘rni tobora ortib borayotganligi sababli, yoshlar nutqida yuz berayotgan o‘zgarishlar tilshunoslik nuqtayi nazaridan o‘rganiladi. Maqolada internet tilining shakllanishi, rivojlanishi va uning o‘ziga xos lingvistik xususiyatlari haqida ma’limot beriladi.

Shuningdek, yoshlar nutqida keng qo‘llaniladigan internet so‘zlari, qisqartmalar, slenglar va xorijiy tillardan o‘zlashgan so‘zlarning ishlatilishi tahlil qilinadi. Ijtimoiy tarmoqlar va messenjerlar orqali shakllanayotgan yangi muloqot uslublarining yoshlarning og‘zaki hamda yozma nutqiga ta’siri ko‘rib chiqiladi. Maqolada internet tilining ijobiy va salbiy jihatlari alohida o‘rganiladi. Xususan, internetning muloqot tezligini oshirish, yangi so‘zlarning o‘zlashtirilishiga yordam berish kabi imkoniyatlari bilan bir qatorda, imloviy xatolar, so‘zlarni noto‘g‘ri yozish va adabiy til me’yorlarining buzilishiga olib kelishi mumkin bo‘lgan holatlar ham tahlil etiladi.

Maqola davomida internet tilining zamonaviy o‘zbek tili rivojiga ta’siri aniqlanadi hamda yoshlar nutqida adabiy til me’yorlariga rioya qilishning ahamiyati ochib beriladi. Shu bilan birga, internet muloqotida savodxonlikni oshirish, to‘g‘ri yozish va nutq madaniyatini rivojlantirish bo‘yicha tegishli xulosalar shakllantiriladi.

Kalit so‘zlar: internet tili, yoshlar nutqi, internet leksikasi, nutq madaniyati, ijtimoiy tarmoqlar, sleng, qisqartmalar, lingvistik xususiyatlar, adabiy til, zamonaviy kommunikatsiya, til me’yorlari, axborot texnologiyalari.

Аннотация: В данной статье будет широко освещено влияние современной сети Интернет на речь молодёжи. В связи с тем, что роль Интернета и социальных сетей в жизни людей постоянно возрастает, изменения, происходящие в речи молодёжи, будут изучаться с точки зрения языкознания.

В статье будет представлена информация о формировании и развитии интернет-языка, а также его специфических лингвистических особенностях. Кроме того, будут проанализированы интернет-слова, сокращения, сленговые выражения и заимствованные из иностранных языков слова, которые широко используются в речи молодёжи. Будет рассмотрено влияние новых способов общения, формирующихся посредством социальных сетей и мессенджеров, на устную и письменную речь молодого поколения.

В статье будут отдельно изучены положительные и отрицательные стороны интернет-языка. В частности, будут рассмотрены такие положительные возможности Интернета, как ускорение общения и содействие усвоению новых слов. Наряду с этим будут проанализированы возможные негативные последствия, такие как увеличение орфографических ошибок, неправильное написание слов и нарушение норм литературного языка.

В ходе исследования будет определено влияние интернет-языка на развитие современного узбекского языка, а также раскрыто значение соблюдения норм литературного языка в речи молодёжи. Кроме того, будут сформированы

соответствующие выводы по вопросам повышения грамотности, правильного написания слов и развития культуры речи в интернет-общени.

Ключевые слова: интернет-язык, речь молодёжи, интернет-лексика, культура речи, социальные сети, сленг, сокращения, лингвистические особенности, литературный язык, современная коммуникация, языковые нормы, информационные технологии.

Abstract:This article will provide a comprehensive overview of the influence of the modern Internet on young people's speech. As the role of the Internet and social networks in people's lives continues to grow, changes occurring in young people's speech will be examined from a linguistic perspective. The article will present information about the formation and development of Internet language, as well as its specific linguistic features.

Furthermore, Internet-related words, abbreviations, slang expressions, and words borrowed from foreign languages that are widely used in young people's speech will be analyzed. The influence of new communication styles emerging through social networks and messaging applications on the spoken and written language of young people will also be examined.

The article will explore both the positive and negative aspects of Internet language. In particular, its positive features, such as increasing the speed of communication and helping people acquire new vocabulary, will be discussed. At the same time, possible negative effects, including an increase in spelling mistakes, incorrect word usage, and violations of literary language standards, will also be analyzed.

The research will identify the influence of Internet language on the development of modern Uzbek and highlight the importance of following literary language standards in young people's speech. In addition, relevant conclusions will be drawn regarding improving literacy, promoting correct writing, and developing speech culture in online communication.

Keywords: Internet language, youth speech, Internet vocabulary, speech culture, social networks, slang, abbreviations, linguistic features, literary language, modern communication, language standards, information technologies.

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda internet insonlar hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ayniqsa, internet tarmog‘i yoshlar o‘rtasidagi muloqotning asosiy vositalaridan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Internetning keng tarqalishi natijasida insonlar o‘rtasida axborot almashish, fikr bildirish va muloqot qilishning yangi shakllari yuzaga kelmoqda. Bu jarayon tilning rivojlanishiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda.

Internet tilining shakllanishi elektron muloqot vositalarining rivojlanishi bilan chambarchas bog‘liq. Dastlab elektron pochta va internet forumlarida qo‘llanilgan yozish uslublari keyinchalik ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va boshqa raqamli platformalar orqali yanada keng tarqaldi. Natijada internet muloqotiga xos bo‘lgan yangi so‘zlar, qisqartmalar, iboralar va turli belgilar paydo bo‘ldi.

Internet tilining asosiy xususiyatlaridan biri uning tezkorligi va ixchamligidir. Foydalanuvchilar vaqtni tejash maqsadida so‘zlarni qisqartirib yozish, ayrim harflarni tushirib qoldirish yoki qisqa iboralardan foydalanishga moyil bo‘ladilar. Masalan, kundalik internet muloqotida «salom», «nima gap», «ok», «rahmat» kabi so‘z va iboralar turli shakllarda qo‘llaniladi. Shuningdek, ingliz tilidan kirib kelgan «like», «post», «story», «online» kabi birliklar ham yoshlar nutqida keng uchraydi.
Internet tilining rivojlanishida ijtimoiy tarmoqlarning o‘rni alohida ahamiyatga ega. Telegram, Instagram, YouTube va boshqa platformalar orqali turli til birliklari tez tarqaladi va kundalik nutqqa singib boradi. Ayniqsa, yoshlar yangi so‘z va iboralarni tez o‘zlashtirishi, ularni o‘zaro muloqotda faol qo‘llashi bilan ajralib turadi.

Shuni ta’kidlash kerakki, internet tili doimiy o‘zgarish va yangilanish jarayonida bo‘lgan hodisadir. Unda yangi so‘zlarning paydo bo‘lishi, mavjud so‘zlarning yangi ma’nolarda qo‘llanilishi hamda xorijiy tillardan o‘zlashmalar kirib kelishi kuzatiladi. Shu sababli internet tilini o‘rganish zamonaviy tilshunoslikning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy yoshlar nutqida internet leksikasining qo‘llanishi va uning lingvistik xususiyatlari bugungi kunda tilshunoslikning eng dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. Bu jarayonning asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

Internet leksikasining shakllanishi: Raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va messenjerlarning jadal rivojlanishi muloqot tezligiga bo‘lgan ehtiyojni keskin oshirdi. Natijada yoshlar o‘rtasida tez, qisqa va qulay axborot almashishga mo‘ljallangan o‘ziga xos internet tili shakllandi.

Lingvistik xususiyatlari: Internet leksikasi o‘zining ekspressivligi, qisqartmalar (akronimlar), ingliz tilidan o‘zlashgan slenglar (masalan, vayb, krinj, trend), shuningdek, tinish belgilari va unli harflarning tushirib qoldirilishi bilan ajralib turadi. Matnli muloqotda so‘zlar o‘rnini emojilar, stikerlar va memlar egallab, noverbal vazifani bajarmoqda.

Yoshlar nutqida internet leksikasining qo”llanishining ijobiy va salbiy ta’sirlari:

Ijobiy tomoni: Yoshlarning axborotni tez qabul qilishi, chet tillaridagi yangi so‘zlar bilan tanishishi va virtual makonda tezkor muloqotga kirishish imkoniyatlarini kengaytiradi. Salbiy tomoni: Doimiy ravishda internet tiliga tayanib qolish yozma savodxonlikka, imlo qoidalariga rioya qilishga va adabiy til me’yorlariga putur yetkazadi. Kundalik yozishmalardagi norasmiy uslubning rasmiy va akademik muhitga ko‘chishi kuzatiladi.

INTERNET TILINING YOSHLAR NUTQIGA IJOBIY VA SALBIY TA’SIRI

Internet tilining shakllanishi va rivojlanishi yoshlar nutqida ham muayyan o‘zgarishlarni yuzaga keltirdi. Bugungi kunda yoshlar internet orqali muloqot qilish jarayonida turli yangi so‘zlar, qisqartmalar va norasmiy iboralardan keng foydalanmoqda. Bu holat ularning nutqiga ijobiy va salbiy jihatdan ta’sir ko‘rsatmoqda. Internet tilining ijobiy tomonlaridan biri yoshlarning yangi so‘zlarni o‘rganishi va lug‘at boyligini oshirishiga yordam berishidir. Shuningdek, internet orqali turli tillardagi so‘zlar bilan tanishish, tezkor fikr almashish va zamonaviy axborotlardan foydalanish imkoniyati kengayadi.

Biroq internet tilining salbiy jihatlari ham mavjud. Xususan, so‘zlarni qisqartirib yozish, imlo qoidalariga rioya qilmaslik va xorijiy so‘zlardan ortiqcha foydalanish yozma nutq savodxonligiga ta’sir qilishi mumkin. Ayrim yoshlar internetdagi norasmiy yozishmalar uslubini kundalik hayotda ham qo‘llab, adabiy til me’yorlariga yetarlicha e’tibor bermasligi mumkin.

Shu sababli internet tilidan foydalanishda me’yorni saqlash muhimdir. Yoshlar zamonaviy muloqot imkoniyatlaridan foydalanish bilan birga, ona tilining imlo qoidalari va adabiy me’yorlariga ham amal qilishlari lozim.

Internet tilining adabiy til me’yorlariga ta’siri:

Zamonaviy internet va ijtimoiy tarmoqlar muloqotni tezlashtirish bilan birga, adabiy til me’yorlariga ham bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda. Bu ta’sir asosiy uchta yo‘nalishda namoyon bo‘ladi:

1.Fonetika va imlo me’yorlarining buzilishi: Tezkor yozish ishtiyoqi so‘zlarni qisqartirib yozish (masalan: «baraka» – «brk», «yaxshi» – «yaxsh»), unli harflarni tushirib qoldirish hamda tinish belgilarini (punktuatsiyani) e’tiborsiz qoldirish odatini shakllantirmoqda. 2.Leksik va uslubiy o‘zgarishlar: Internet tilida inglizcha va ruscha o‘zlashma so‘zlar («vayb», «krinj», «trend», «spasibo») hamda slenglardan foydalanish ko‘paymoqda. Natijada yoshlar muloqotida adabiy va sof so‘zlar o‘rnini ushbu neologizmlar egallamoqda. 3.Ekranik va grafik muloqot: Emojilar, stikerlar va memlar o‘z fikrini matn orqali to‘liq va so‘zlar bilan ifodalash ko‘nikmasini susaytirmoqda, bu esa adabiy tilning boy imkoniyatlaridan foydalanishni cheklab qo‘ymoqda.

Ushbu tadqiqotda zamonaviy yoshlar nutqida internet leksikasining qo‘llanilishi, uning lingvistik xususiyatlari hamda adabiy til me’yorlariga ta’siri atroflicha ko‘rib chiqildi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi muloqot tezligini oshirib, yoshlar o‘rtasida o‘ziga xos internet tilining shakllanishiga olib keldi.

Internet leksikasi nutqqa erkinlik va ekspressivlik bag‘ishlasa-da, qisqartmalar, tinish belgilariga bee’tiborlik hamda o‘zlashma so‘zlarning ko‘pligi yozma nutqda imlo va grammatik xatolarni keltirib chiqarmoqda. Natijada bu holat adabiy til me’yorlariga o‘zining salbiy ta’sirini ko‘rsatmoqda. Shu bois, internet tilining qulayliklarini inkor etmagan holda, yoshlarda rasmiy va norasmiy muhitni ajrata olish hamda adabiy til me’yorlariga amal qilish madaniyatini yanada yuksaltirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Crystal, D. (2006). Language and the Internet. Cambridge University Press.
2. Begmatov, E. (2018). Hozirgi o‘zbek adabiy tili (Leksikologiya). Toshkent: Fan.
3. Jamolxonov, H. (2005). Hozirgi o‘zbek adabiy tili. Toshkent: Talqin.
4. Mahmudov, N. (2019). Til va nutq madaniyati. Toshkent: Ma’naviyat.